

ԿԱՐԳԱՑՈՅՑ
ՀԱՅ ԱԻԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՑ

Կ. ՊՈՂԻՄ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Մ. Կ. ՍԱՐԳԵԱՆ

—
1888

321

Armenian Church Library
<http://hygradaran.weebly.com>

Զ «ԿԱՐԳԱՑՈՅՑ» ս ի զրի առեալ
ի ճեղոն Կրօնական ժողովոյ Ազգային
Կեդր. Վարչութեան, ըստ անանցու-
թեանց Հայաստանեալց Ս. Եկեղեց-
ոյ, 'ի դիւրութիւն պաշտօնավարու-
թեան Եկեղեցական դասուն, հրա-
մայեմք ի տպագրութիւն :

ՊԱՏՐԻԱՐՔ Կ. ՊՈԼՍՈՅ
ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐՔԵՊԵՊԻԿՈՎՈՍ

1888 Փետր. 23

Armenian Church Library
<http://hygradaran.weebly.com>

ԿԱՐԳԱՑՈՅՑ

ՀԱՏ ԱԻԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՑ

369

Կ. ՊՈՂԻՄ

ՅՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Մ. Կ. ՍԱՐԳԵԱՆ

—

1888

GRAD
EPEN
3321
01.10.49
ԿԱՐԴԱՑՈՅՑ

ՀԱՅ ԱԻԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՑ

ԳԻՇԵՐ—ԺԱՄ

Լուսարարն կամ փակակալն ի լուր ժամհարին կամ զանդակին լուցանէ զկանդեղս եւ զաշտանակս սեղանոց եւ բերէ դնէ զգրակալսն շարականաց յերկոսին դասս։ Ժամօրհնողն եւ բոլոր քահանայք ժողովին յաւանդատունն եւ առնուն փիլոն, սարկաւագն ի պատարագի աւուրս զգենու շապիկ եւ առնուուրար եւ բուրվառ, իսկ ի լուր աւուրս ուրար եւ բուրվառ միայն, իսկ փոխասաց դպիրք միշտ զգեցցին շալիկս, գան առաջի բեմին եւ երիցս երկրպագեն։ Ասլա ժամօրհնողն երթայ

ի ձախակողմեան դասագլուխն , քահանայք
եւ դպիրք բաժանին ի դասս կարգաւ :

Ժամօրհնողն Օրհնեալ Տէր մէր . իսկ սար-
կաւագն բուրվառաւ եւ վառ մոմով յատեան
դասու կացեալ՝ յաւարտ Հայր մէրին յարէ
անմիջապէս . Օրհնեա , Տէր : Ժամօրհնողն
Տէ՛ր , Երէ զջրբունս . Դարձեալ սարկաւագն
Օրհնեա , Տէր : Կրկնէ Ժամօրհնողն . Տէ՛ր , Երէ
զջրբունս . Երեքկնէ սարկաւագն . Օրհնեա ,
Տէր : Ժամօրհնողն Օրհնեալ համագոյ . առնու
սարկաւագն զխնկամանն եւ գայ առ Ժամ-
օրհնողն եւ յետ խոնարհութեան ասէ ի ձայն .
Եւ եւս խաղաղութեան . Ժամօրհնողն արկանէ
զխունկն եւ ասէ խաչակնքելով . Օրհնութիւն
եւ փառք : Դպիրն յետ խոնարհութեան առ
Ժամօրհնողն գայ եւ ընթեռնու , Տէր զի բա-
զում . ի թիւ , ի լուր եւ ի պահոց աւուրս ,
պատարագ լինի թէ ոչ : Ապա Ժամօրհնողն
Փառք Հօր , սարկաւագն Այժմ եւ միշտ , ի
պատարագի լուր աւուրս ի ձայն . Փառք
Հօր եւ :

ԽՆԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԳԻՇԵՐ-ԺԱՄՈՒ (1)

(Խ լուր աւուրս)

Գայ սարկաւագն առաջի բեմին եւ ինն
անդամ խնկարկէ Աւագ խորանին, դառնայ
առ եպիսկոպոսն, երիցս, կարգաւ քահանա-
յից եւ դպրաց, մի մի, աջակողմեան սեղանոյն,
Եթէ կայ, երիցս, մտանէ ի պահարան, անդ
սեղանին եւ Աւազանին, երիցս, ելանելով
անտի եւ առ երի որմոց գնալով երթայ ի
գաւիթ, եւ եթէ իցեն առ սեամբք պատկերք
տէրունի եւ սրբոց, երիցս խնկարկէ նախ
յաջակողմն ապա առ դրամբ տաճարին դառ-
նալով ի ձախակողմն, մտանէ ի ներքս յեկե-
ղեցին եւ դարձեալ առ երի որմոց գնալով՝
մտանէ ի ձախակողմեանն պահարան, երիցս,
սեղանոյն, ելանելով անտի՝ գայ յատեան դա-

(1) Խնկարկութիւնն անընդհատ :

Ուր չիք պատահմամբ ինն սարկաւագ,
դպիր եւ լուսարար զայս խնկարկութիւն
առնել նախ քան զժամերգութիւնն :

սու , երիցս առ ժողովուրդն , ժամօրհնողին , կարգաւ քահանայից , դպրաց մի մի , ճախակողմեան սեղանոյն , երիցս ; գայ առաջի բեմին , ինն անգամ Աւագ խորանին , երիցս եպիսկոպոսին : Յետ խոնարհութեան երթայ յաւանդատունն :

Իսկ ի կիւրակէս եւ ի տօնս տէրունիս եպիսկոպոսն գայ յատեան եկեղեցւոյ պար առեալ ի քահանայից , ի սարկաւագաց եւ ի դպրաց եւ ասէ . Օրինեալ Տէր մեր . եւ այլն ըստ կարգի . Տէր զի բազում ի ձայն . եթէ մի է սարկաւագն յետ խնկարկութեան աւագ սեղանոյն գայ առ եպիսկոպոսն յատեան , կարգաւ նախ աջակողմեան եւ ապա ճախակողմեան քահանայից եւ դպրաց , երթայ ի մկրտարանն եւ ի գաւիթ , գայ յաւանդատունն եւ անտի յատեան դասու առ ժողովուրդն , ինն , դառնայ աւագ խորանին : Ասլա երես առ ժողովուրդն կայ առաջի բեմին մերձ առ գրակալի Աւետարանի , մինչեւ ի Փառք տալն :

ԶՈՅԴ ԲՈՒՐՎԱՌ

Իսկ եթէ օրն հանդիսաւոր է եւ երկու ենսարկաւադունք խնկարկեն Աւագ սեղանոյն, դառնան եւ գան առ եսլիսկոպոսն, բաժանին ի միմեանց եւ մին աջակողմեան եւ միւսն ձախակողմեան քահանայից եւ դպրացմի առ մի խնկարկելով երթան մին ի մի եւ միւսն ի միւս պահարանն, Ելանելով երթան միաւորին ի գաւթի, ժողովրդեանն՝ որ ի գաւթի, հանդէպ դրանն մեծի, երիցս, ապա միմեանց, երիցս, եւ խոնարհելով միմեանց փոփոխին, մտանեն յեկեղեցին, եւ ի դասու դրան կողմանէ մին ի մի եւ միւսն ի միւս պահարանն մտանեն։ Ելանելով անտի գան միաւորին ի գասու ատեանն առ ժողովուրդն խնկարկելով, ապա միմեանց եւ փոփոխին, դարձեալ ժողովրդեանն եւ ապա Աւագ սեղանոյն։ Եւ սպասեն երես առ ժողովուրդ առաջի բեմի մինչեւ ի Փառք տալն։ որ սկսաւն զՑէր զի բազումն, այսինքն ձախակողմեան դասավարն առան-

Ճինն եղանակեսցէ ողորմութեեամբ քով · իսկ յեղանակել աջակողմեան դասավարին Փառք Հօր , սարկաւագունք խնկարկեն սեղանին եւ դառնան առ եպիսկոպոսն , զկնի խնկարկութեանն՝ խոնարհելով եպիսկոպոսին մեկնին ։ Ապա զմի տուն Յիշեսցուքին միաբան երգելով մտանեն ի դասն :

Յիշտ ի պատարագի աւուրս , Անբաժանելի տուն առ տուն ի հանդիսաւոր աւուրս եւ ի տօնս տէրունականս : Զարբույցեալքս ի ձայն , ի պատարագի աւուրս , պար առեալ առաջի բեմին . ի թիւ յայլ աւուրս : Ի լուր եւ ի պահոց աւուրս պատարագի , Սշիսարհ ամենայն . ապա թէ ոչ՝ ի լուր աւուրս յիսուն եւ ի պահոց աւուրս հարիւր Ցէր ողորմեա ասէ Ժամօրհնողն : Իսկ ի տօնս տէրունականս եւ ի կիւրակէս , ի վերջին երիս աւուրս Աւագ շաբաթու Առաւոտ լուսոյ : Զքէն գոհանամքն Ժամարարին է (1) ,

(1) Յամենայն սկզբնաւորութիւնս ընթերցուածոց որ առաջի բեմի , խոնարհութիւն առ եպիսկոպոսն :

Եթէ ժամարարն եպիսկոպոս է կամ վարդապետ դնի գորգ առաջի բեմի : Օրինեալ Տէր Անդրն եպիսկոպոսին է :

Ի պատարագի աւուրս Կանոնագլուխ , միայն թէ ի կիւրակէս յորս պատահի Ս . Աստուածածնի տօն եւ ի տօնս տէրունի , զաւուր Օրհնութիւնն յետ երից տանց Հանգստեան շարականի քաղել , եւ մի՛ Հոգեգալստեան ասել շարական , եթէ ունի Օրհնութիւնն :

Յասել Կանոնագլխոյ լուսարարն բերէ դնէ յատեան դասու զմեծ գրակալն եւ սարկաւագն առեալ զԱւետարանն բշխունաւն եւ վառ մոմ ի ձեռին տանի առ ժամօրհնողն , որ բանայ ի տօնս խաչի , ըստ ձայնին՝ զխաչելութեանն , ի կիւրակէս զտաճարին եւ յայլ աւուրս զՀանգստեանն , իսկ ի շաբաթս Մեծի-Պահոց , եթէ պատարագ կայ , զՕրհնութիւնս ապաշխարութեան , ըստ ձայնի աւուրնէ Ապա սարկաւագն զետեղէ զԱւետարանն ի վերայ գրակալին , եւ դան անդէն երկու մոմակալք եւ աստի եւ անտի գրակալին կանգնին :

ԽՆԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԱՍՈՒ

Յասել շարականին Հոգեգալստեան սարկաւագն խնկարկէ Աւագ խորանին, Եպիսկոպոսին, կարգաւ քահաննայից եւ դպրաց, սեղանոյն պահարանի եւ Աւազանին, անտի ելանելով քայլ առ քայլ խնկարկութեամբ ուղղակի գայ յատեանն առ ժողովուրդն, ապա ժամօրհնողին, կարդաւ քահաննայից եւ դպրաց, սեղանոյն պահարանի, գայ ուղղակի յատեան դասու, դարձեալ առ ժողովուրդն, Աւագ խորանին, Եպիսկոպոսին։ Ապա Երթայ կանգնի առաջի Աւետարանի ի միջի ժողովրդեան։ Եթէ իցէ զոյգ բուրվառ, աւագ խորանին, Եպիսկոպոսին, բաժանին, մին Երթայ առ ժամօրհնողն, քահաննայից եւ դպրաց կարգաւ, մտանէ յաւանդատունն։ Խսկ միւսն նոյնպէս յետ կարգաւ խնկարկութեան մտանէ ի Մկրտարան։ Ելանելով անտի ուղղակի գան միաւորին յատեան դասու, ժողովրդեանն, դառնան աւագ խորանին, Եպիսկոպոսին։

Այս ձեւ է խնկարկութեան, յերգն ՏԱ-

բածեալ, յՕրհնութիւնս կիւրակէից եւ սըրբոց, ի Փառք յարութեան քո Տէրն, ի Փառք ի բարձունսն, ի Սուրբ Աստուածսն, ի Հաւատամբն, ի Լոյս զուարբն

Յասել Հանգստեան սաղմօսին ժամարարն շուրջառազգեստ գայ յատեան դասուն, եթէ եպիսկոպոս է ժամարարն կամ վարդապետն, առնու գաւազան եւ խաչ եւ ի տալն խաղաղութիւն սարկաւագն խնկարկէ երիցս, դարձեալ նոյնպէս ի սկսանել Աւետարանին, որոյ յաւարտն սարկաւագն յետ երիցս խընկարկութեան մտանէ ի դասն ընդ մոմակալս եւ ընդ ժամարարին, որ առնու բշխունաւն, զԱւետարանն եւ դառնայ յԱւագ սեղանն եւ սոքա չուեքին կան անդ կազմելով ատեան կիսակլոր, դպրացն ի վեր բարձրացեալ ունելով զմումն. եթէ եպիսկոպոս է կամ վարդապետ, լուսարարապետն առնու ի նմանէ զգաւազանն եւ զխաչ եւ տայ զԱւետարանն ժամօրհնողն Հոգւոց. ժամարարն Քրիստոս որդի Աստուծոյ. յասել ժամօրհնողին զՀայր մերն ժամարարն դնէ զԱւետարանն եւ հանէ

զշուրջառն եւ մոմակալ դպիրք գնան ի պահարան, եթէ օրն չէ տէրունի.

Օրհնութիւնն ի դասն է, այլ սակայն ի հանդիսական աւուրս եւ ի տօնս տէրունիս յընթեռնուլ Աւետարանին առնուն քահանայք շուրջառ եւ վառ մոմեղէն, եւ յասելն ծոգոց զոյդ զոյդ արտաքոյ դասուն կան, իսկ դպիրք երթան եւ ի միջի ժողովրդեան ընդ հիւսիւսային եւ հարաւային կողմանս դէմ առ դէմ դասս կազմեն գրակալս շարականաց առաջի ունելով : Զահք որ ի դասու կամ ի բեմին վառեսցին : Եպիսկոպոսն յետ օրհնելոյ զխունկն յատենի դասու, առաջնորդութեամբ քահանայից գայ յատեան եկեղեցւոյ . շարական Օրհնութեան տուն առ տուն, իսկ զհետեւակսն երիս եւ երիս տունըս : Իսկ մոմակալք առաջի բեմին աստի եւ անտի կացեալ երես առ ժողովուրդն ի վեր ունին զմոմսն : Սարկաւագն յետ խնկարկութեան (տես յերես 12) կացցէ ի ձախակողմն առ դպրին, երես առ ժողովուրդն : Եթէ զոյդ իցէ բուրվառն (տես յերես 9) :

Ի սկսանել Օրհնութեան ժամարարն մի-
այնակ ելցէ ի գանձանակ, բուրվառ ի ձեռին
ի միջի ժողովրդեան խնկարկելով։

Ի տալն դպրաց Փառք Հօր մոմակալ դը-
պիրքն եւ սարկաւագն սակաւ ինչ յառա-
ջանան դէպ յատեան դասու եւ դառնան Ա-
ւագ խորանին։ Սարկաւագն Աւագ խորա-
նին, երթայ յատեան. եպիսկոպոսին, ապա
դնէ ի բաց զբուրվառն եւ գայ յատեան եւ
կայ ի մէջ մոմակալաց։

Յետ Մաղթանքին՝ Քարոզ. ի թիւ յա-
մենայն աւուրս, պատարագ լինի թէ ոչ ։
Իսկ եթէ օրհնութիւնն յատեանն է, ի ձայն,
բացի Շաղկազարդի, Աւագ Հինգշաբթի, Ա-
ւագ Շաբաթու աւուրցն, պար առեալ։ Ի
լուր աւուրս եւ ի հասարակ կիւրակէս զԱ-
լէլուքն եւ զԹագաւորքն դաս առ դաս, ե-
թէ ձայնն է Ան յաւելուլ. Դասք հրեշտակաց։
Իսկ յակում աւուրս ի սկսանել զՓառքն ալէ-
լուիաի մտանեն յատեան դասու, լուսարա-
րապետն առնու զշուրջառ եպիսկոպոսին,
զգաւազանն եւ զիսաչ։ Քահանայք հանեն
զշուրջառսն։

ԱՅՍՈՐ ԴԱՍՔ

Ժամարարն Աւետարան ի գիրկս, սա-
ղաւարտ ի գլուխ. շուրջառազգեստ, սարկա-
ւագ եւ երկու մոմակալ առաջի ունելով ի պա-
հարանէ ելանէ ի բեմ, եւ յաջկոյս սեղանոյն,
երես առ ժողովուրդն՝ կանգնի, առընթեր
ունելով զմին ի մոմակալաց, իսկ սարկաւագն
կանգնի ի միւս կողմն, զմիւս մոմակալն ընդ-
խր ունելով։ Մոմք ի վեր միշտ։ Ի սկսանել
Բազում համարձակութիւն. սարկաւագն հան-
դերձ երկոքին մոմակալօք իջանէ ընդ աջա-
կողմեան աստիճանսն յատեան դասու, եւ
անդ զբուրգառն փոխանակէ ընդ գաւազանի
Եպիսկոպոսին, որ օրէնէ զխունկն եւ խըն-
կարկէ Աւագ խորանին (տես յերես 7) այլ
ի մտանել կրկին ի դասն ուղղակի եպիսկո-
պոսն գայ յատեան խնկարկէ քահանայից եւ
գալրաց կարգաւ, եւ ապա ելանէ ի բեմն,
ուր առաջի սեղանոյն հանդէալ ժողովրդեան
վերստին կանգնի սարկաւագն, որում խըն-
կարկէ եպիսկոպոսն, եւս եւ ժամարարին եւ
ապա Սեղանոյն։ Իսկ ի սկսանել դպրաց Եւ

յործամ. հնչին քշոցք, սարկաւագն զգաւա-
գանն ի բաց դնէ, իսկ եպիսկոպոսն խնկարկէ
ժամարարին, եւ թափորաւ ընդ յետկոյս խո-
րանին, այսինքն ընդ իւր ունելով զերկոսին
մոմակալս եւ զժամարարն, գայ յատեան
եւ տայ սարկաւագին զրուրվառն, առնու
զԱւետարան ի ժամարարէն, խաչակնքէ զչո-
րեսին կողմունս աշխարհի, եւ դառնայ
դնէ ի վերայ սեղանոյն։ Ի խաչակնքելն՝
ժամարարն գնայ ի պահարան եւ սարկաւագն
խնկարկէ Աւետարանին, եւ ապա տայ ըզ-
բուրվառն եպիսկոպոսին, ու խնկարկէ խո-
րանին, քշոցակրացն աջակողմեան, փոքր
սեղանոյն, դառնայ առ ժողովուրդն քայլ
առ քայլ՝ ժողովրդեանն, ի միջի բեմին քա-
հանայից եւ դպրաց առ հասարակ, դարձ-
եալ քայլ առ քայլ, ժողովրդեան, պահա-
րանի դրան, եւ դառնայ, փոքր սեղանոյն,
ձախակողմեան քշոցակրաց եւ սարկաւագին,
որ ընդ մոմակալսն դառնայ խորանին, երբ
եպիսկոպոսն յետ խնկարկութեանն Աւագ
սեղանին՝ տայ զրուրվառն։ Ապա եպիսկո-

պուն ի ձայն ասէ. Այսօր դասք հրեշտակաց. յայնժամ քահանայք եւ դպիրք երթան յաւանդատուն, իսկ եպիսկոպոսն շարունակէ անդ ի բեմի զՄաղթանքսն մինչ ցհարցն։ Ապա նոյն թափորաւ երթայ եւ ինքն յաւանդատուն, շիջանին ջահք։

Իսկ եթէ միայնակ իցէ քահանայն, նոյն թափորաւ գայ եւ կացցէ առընթեր սեղանոյն, Աւետարան ի գիրկս, եւ յասել Բագում համարձակութիւն։ Դնէ ի վերայ սեղանոյն զԱւետարանն եւ ելանէ ի թափոր, խնկարկէ եւ վերաբերէ զԱւետարանն ինքնին եւ. մի եւ նոյն թափորաւ եւ վերոյգրեալ եղանակաւ։

ԱՌԱԻՕՏԵԱՆ—ԺԱՄ

Մարկաւագն եւ երկու փոխասաց դպիրք գան առ եպիսկոպոսն, եւ յետ խոնարհութեան, դառնան եւ երկրպագեն տռաջի բեմին. Ժամօրհնողն Լզար, փոխ, Օրհնեալ ես. Վեց տուն, միշտ ի ձայն, սոյնպէս փոխք, որք ունին երգ կամ շարական, ի ձայն, երեք

տուն միայն, իսկ զմնացեալսն քաղել լոին։
Ի յետին երկոսին տունս ամենայն շարականաց
նախ Փառք Հօր եւ յետոյ ի վերջին տունն
Այժմ եւ միշտ ։ միշտ այսպէս։ Զկնի քարո-
զին սարկաւագն եւ զկնի փոխին դպիրք գան
յատեան գասու եւ կան յոտնկայս ։ միշտ այս-
պէս։ Յայն եկեղեցիս ուր դպիրք յոյժ սակաւք
եւ քահանայ մի իցեն, առնել զժամերգու-
թիւնն յատեան դասու։

Քարոզ։ Վասն սուրբ տեղոյս։ պար առ-
եալ ի սարկաւագաց, դպրացն նմանապէս
պար առեալ յատեան գասու, երգեն զտէր
ողորմեայն եւ Եղիցին եւ Արին եւ Փառք
Յարութեանն գաս առ դաս։ Ժամարարին է
Դու ես թագաւորն, որ երթայ ապա ի պա-
հարան։ Յասել Թագաւորեսցէ։ Ժամարարն
Աւետարան ի գիրկս, սարկաւադ եւ երկու
մոմակալ առաջի՝ ելանէ ի բեմ։ Խնկարկու-
թիւն երիցս, նախ առաջի գրան պահարա-
նի, երկրորդն ի բեմի, երրորդն առ ժողո-
վուրդն։ յերգել գպրին օրինեա անձն իմ։
Խաչակնքէ ժամարարն զժողովուրդն, եւ ի

դառնալն յ՛կւագ սեղան , լուսարարն դնէ զմեծ գրակակալն յաջակողմն բեմին , մոմակալք գան եւ կան դէմ առ դէմ առ գրակալս . սարկաւագն իջանէ ընդ աջակողմեան աստիճանսն ի դաս եւ կայ առաջի գրակալին : Ժամարարն տայ զԽաղաղութիւնն Աւետաբանաւն եւ ապա դնէ զայն ի վերայ գրակալին : Աւետարան ըստ տօնացուցի : Յաւարտն զԱւետարանն տայ համբուրել եպիսկոպոսին , ասելով . Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց , յորմէ պատասխանի առնու Օրինեալ է յարութիւնն Քրիստոսի : Եւ ապա յատենի բեմին խաչակնքելով Աւետարանաւ զժողովուրդն դառնայ ընդ մոմակալսն եւ կայ առաջի սեղանոյն ընդ աջակողմն առընթեր : Դպիրք Փառք յարութեան : Սարկաւագն խընկարկէ (տես յերես 12) ապա ելանէ ի բեմ եւ կայ առաջի բեմին ընդ ձախակողմն : Քարոզ Զուարճացեալս միշտ : Ժամարարն Ամենակեցոյց ի բեմի միշտ , միայն ի Մեծի պահոց կիւրակէս առանց շուրջառի , ապա երթայ թափորաւն ի պահարան , բայց մոմակալք

գան եւ կան առաջի բեմին, երես ի սեղան
եւ խոնարհ մոմք, բայց ի Յէր երկնիցին մոմք
ի բարձր եւ երես առ ժողովուրդն. զՅէր
երկնիցն ըստ Շնորհալւոյն ի բարձր ասել
ալիտի, որոյ ի Փառք Հօրին ելանեն յատեան
եկեղեցւոյ՝ միշտ ի կիւրակէս, եւ ի հանդի-
սաւոր տօնս: Եւ ասեն Փառք ի բարձունս.
յատեանն, ձեռնամսած, բաց յաւուրցն, ե-
թէ ըստ տօնացուցի յատեան ելեալ իցեն
շուրջառօք եւ մոմեղինօք: Իսկ յԱմենայն
ծամն բազկատարած: Ժամարարն ելցէ ի
գանձանակ, զկնի իւր ունելով զգանձանակսն
եկեղեցւոյ եւ աղքատաց: Փառք, պատին
եպիսկոպոսին է: Ի Սուրբ Աստուածն խնկար-
կութիւն, (տես յերես 12) բայց ոչ ի կիւ-
րակէս եւ ի տօնս աէրունիս՝ յորս իցէ Աւե-
տարան: Փրկել զմելն եպիսկոպոսին է: Գիրքն
անդաստան լինի թէ ոչ, շուրջառազգեստ,
այլ ոչ մոմակալաւ: Աւետարանն բժշկու-
թեան լինի եւ այլ, յատեան դասու միշտ:
Յորում աւուր՝ զօրնիութիւնն յատեանն ա-
սես, զՄանկունքն եւս եւ զԵրդն եւ զՔրիս-

տոս Աստուած մերն յատեանն ասել , չուր-
ջառօք եւ մոմեղինօք : Ի մեծի պահոց աւուրս
զկնի Սաւրբ ես տէրին , որ հետեւակ ժա-
մարարին է , եւ ի Ճաշուի զկնի Յոյս կենացի՝
Տէր ամենակալ :

ԱՆԴԱՍՏԱՆ

Անդաստան յատենի եկեղեցւոյ , սարկա-
ւագն ընդ դպիրս թափորաւ . Եւ Ես խա-
ղաղութեան . Եպիսկոպոսն Տէր ողորմեա ,
սարկաւագն ընդ դպիրս թափորաւ Վասն ի
վերուստ , Եպիսկոպոսն Տէր ողորմեա , սար-
կաւագն ընդ դպիրս թափորաւ . Ողորմեաց
Եպիսկոպոսն Տէր ողորմեա , սարկաւագն
Խնկարկէ Երիցս յասել Օրինութիւն Եւ
Փառք . Օրինեսցի . Այս նշանաւ . Յանուև Հօր .
Օրինութիւն Եւ Փառք . այսպէս չորիցս ի չո-
րիս կողմանս աշխարհի . Յասել Եպիսկոպո-
սին Օրինութիւն Եւ Փառք մտանեն ամենեքին
ի դաս եւ հանեն զշուրջառս քահանայք , եւ
սարկաւագն ընդ մոմակալս դաւնայ Խըն-
կարկէ , ի Պահպանիցին ի Խաչակնքել Եպիս-

կոպոսի զժողովուրդն ասելով . Պահեա եւ
օրինեա .

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Ի շարաթապահս Արեւագալ, բաց ի Ե-
ղիական եւ Ս. Յակոբայ, եւ Ս. Լուսաւոր-
չի պահոցն :

ՃԱՇՈՒ

Ի պահոց աւուրս չորեքշարթի եւ ուր-
բաթ, Ռդորմեա . միայն զօրինեմք զքեզն եր-
գելով :

ԺԱՄԱՄՈՒՑ

Ի ժամամտի շարականի լուսարարն բերէ
դնէ զմեծ գրակալն յատեան դասու, յըն-
թերցման թղթոցն Առաքելական առնու
շուրջառ քահանայն շրջանի, եւ գայ յատ-
եան եւ ընդ մոմակալն դառնալով ընթեռ-
նու զԱւետարան, յետ ընթերցման բարձ-
րացուցանէ զԱւետարանն եւ ասէ զհաւա-
տամքն, ժողովուրդն ձեռնամած ձայնակցի

լուին, խնկարկութիւն (տես յերես 12) իջուցանէ քահանայն զԱւետարանն յասելն Խոկորք ասեն. Խոկ մեր փառաւորեսցուքն եպիսկոպոսին է, որ առէ յետ համբուրելոյ զԱւետարանն, եւ երթայ կայ յատեան դասու պարառեալ ի քահանայից եւ ի սարկաւագաց ։ Եպիսկոպոսն դառնայ առ ժողովուրդն եւ խաչակնքէ ասելով, Տէր Աստուած օրինեսցէ Հայր մեր, խնկարկութիւն միշտ յասելն Օրինեալ Հայր ոռորբ, Որդիդ սուրբ, Հոգիդ սուրբ, Օրինուրիւն եւ փառք, Օրինուրիւն Հօր. Օրինեալ Եղերուք ։ Քահանայն տայ համբուրել եպիսկոպոսին, քահանայից, դպրաց եւ ժողովը բան զԱւետարանն եւ ասլա ընդ սարկաւագին եւ ընդ մոմակալսն դառնայ եւ յետ երիցս երկրագութեան՝ երթայ ի պահարան ։

Սոյն երիցս երկրագութիւն պարտ է առնել ի սկիզբն եւ ի վերջ ժամերգութեանց, միշտ :

ԵՐԵԿՈՑԵԱՆ—ԺԱՄ

Ժամօրհնողն օրինեալ տէր մեր. Ես առ Աստուած : Խոնարհեցո եւ Ապրեցո, լման եւ

ի ձայն , եթէ չիցէ կոյս զուարք : Կուր ճալ-
նիցն ժամարարին է , ու եւս խաղաղութեան .
ի թիւ : Խնկարկութիւն ի Սուրբ Աստվածն .
(տես յերես 12) : Ի շարաթս , յորս պատա-
հին տօնք Առաքելոց , ի Համբարձի շարականի
մի ասել զԵրկնաքաղաքացին այլ զի քեն հայ-
ցեմքն : Հայր զբածն հետեւակ ժամարարին է
խնկել զտունս ի կիրակամուի :

Եթէ նախառոնակ կայ , զկնի Յոյս զբածք
ելանեն յատեան , սարկաւագն ու եւս խա-
ղաղութեան . ի ձայն : Ժամարարն առնու ի-
գիրկս Աւետարան եւ ընդ մոմակալս գայ
յատեան դասու եւ կայ հանդէպ ժողովրդեան-
Խնկարկութիւնն (տես յերես 12) . ի Հար-
ցին եալիսկոպոսն տալով զգաւազանն սարկա-
ւագին , առնու զբուրվառն եւ օրհնէ զխունկն
եւ խնկարկէ Աւագ սեղանոյ , երթայ առ-
Աւազանն , ի գաւիթ եւ անտի յատեան ,
քահանայից կարգաւ եւայլն : Յետ խնկարկու-
թեան առնու զգաւազանն եւ համբուրէ զԱ-
ւետարանն եւ գայ ի տեղի իւր : Քահանայք
յետ խոնարկութեան առ եալիսկոպոսն , զոյգ

զոյգ երթան ի համբոյր Աւետարանին։ Եթէ միայն է քահանայն, Աւետարանն դնէ ի վերայ բեմի բշխունաւ եւ զնոյնն առնէ ըստ կարգին։

ԽԱՂԱՂԱԿԱՆ

Ի շաբաթապահս, բաց ի Եղիական, Ս. Լուսաւորչի եւ Ս. Յակոբայ պահոցն, փոխք, լման, բաց ի Կարդալէն եւ ասել միշտ Երարհեա մեզ՝ Տէր։

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ—ԺԱՄ

Եթէ չկայ Խաղաղական, կից ընդ երեկոյեան ժամերգութեան, ժամօրհնողն՝ Օրինեալ տէր մեր։ Նշանեցաւ եւ Ի կարդալ եւ Աւետարան եթէ առ վաղիւ պատարագ կայ։ Այս ժամերգութիւնն անխափան։

ՀՍԿՈՒՄՆ

Եթէ հսկումն առնել հարկ ի վերայ կայ, յերկրորդում ժամու գիշերոյ, Եկեսցէ. զկնի

Հաւատով խոստովանիմին՝ շարականք Ապաշ-
խարութեան երկերկու : Զորեքին Աւետա-
րանք բժշկութեան, կարգաւ մինչեւ ցվերջ
ութ շարականաց այսպէս : Ապա ըստ ձայնի
Խաչի շարական, Օրհնութիւնն միայն . յետոյ
Աւետարան Ղուկ . ԻԲ . 39—47 : Պահպանեա :
Ապա յատեան դասու պար առեալ, յա-
պաշխարութեան Թագաւորքէն մի հատ,
ըստ աւուրն, Տէր ողորմեա, ի ծունր անկ-
եալ . Սուրբ զԱստուածածինն, Զհանգստեան .
Փառք քեզ՝ Տէր :

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ

ՍՊԱՍ

Երգել դպրաց զԽորհուրդ խորին, նախասարկաւագն հանգերձ մոմակալ դպրօք կայ առաջի ժամարարին յաւանդատունն, որ առնու խաչ եւ գաւաղան, եթէ վարդապետ է կամ եպիսկոպոս, եւ ասէ. Ն. Ես խաղաղութեան. ապա խնկարկէ ժամարարին(1), նոյն առ դրանն պահարանի եւ յատեան դասու: Իսկ ժամարարն զկնի իւր ունելով եւ երկուս սարկաւագունո կամ դպիրս, դայ ձեռն ի կուրծս առաջի բեմին եւ առնէ զլուացունն ի ծածուկ. ի հանդիսաւոր աւուրս ի ձայն, առւն առ տուն ընդ վերաբերող սարկաւագին: Յերգել դպրաց. Թագաւոր երկնաւոր զեկեղեցի քո անշարժ պահեա. դառնայ առ ժողովուրդն եւ օրհնէ խաչակնքելով(2): Եւ

(1) Խնկարկութիւնն միշտ երիցս:

(2) Օրհնելն միշտ խաչակնքելով է, երիցս խնկարկութեամբ նախասարկաւագին:

եթէ եպիսկոպոս է կամ վարդապետ, խաչ եւ
գաւազանն տայ վերաբերող սարկաւագին,
ապա Խոստովանիմ առաջի Աստուծոյ եւ սըր-
բուհոյ Աստուածածնին եւ առաջի ամե-
նայն սրբոց դառնայ ժողովրդեան գլուխ ի
խոնարհ, ընդ նմա սարկաւագունք եւ մո-
մումակալք : Ժամօրհնողն գայ յատեան Ողոր-
մեսցի . ուր չիք քահանայ բացի ժամարարէ ,
սարկաւագն Քարոզ . Եկեալքս . եթէ եպիս-
կոպոս է կամ վարդապետ, առնու զգաւա-
զանն եւ զխաչ, բազկատարած խաչակնքէ
յԱղատեսցէին եւ յՌեղիսցէին : Ի մէջ տա-
ճարիս ի թիւ միշտ : յԵրկիւղիւ Երկրպա-
գանեմքին Երկրպագէ խնկարկութեամբ սար-
կաւագին, որ ընդ իւր առեալ զմոմա-
կալն ձախակողմեան՝ գայ առ Եպիսկո-
պոսն եւ խնկարկէ նմա : Սաղմոսելով սար-
կաւագ եւ ժամարար զԴատ արա ինձ .
տուն առ տուն, ընդ աստիճանսն աջակողմ-
եան գան ի սեղան սպասու եւ բոլորին
անդ : Ի ձայն Ի յարկի սրբութեան . յԵրկիւղիւ
Երկրպագանեմքին ժամարարն Երկրպագէ եւ

սարկաւագն խնկարկէ : Յաւարտն ձգի վարագոյր : Մի՛ ձգել , եթէ խորհրդածուն եպիսկոպոս է . որ ի հանդիսաւոր աւուրս ի ծունր անկեալ բացաւ գլխով ասէ զԱմենակալ : Դպիրք կամ սարկաւագունք երկու ընդ յետկոյս կալով եալիսկոպոսին , ունին զթագն , իսկ երկու սարկաւագունք եւս ի ծունր առ ժամարարաւն եւ մոմ ի ձեռու ունին զԽորհրդատետրն : Դպիրք ընտրեալ . յաւարտն՝ նախասարկաւագն օրինեա՝ Տէր , Եպիսկոպոսն ի ձայն , Զի քո՛ է . ձգի վարագոյր :

Ժամարարն դնէ զբաղկալն . նախասարկաւագըն մոմ ի ձեռին առնու զսպան եւ ի ձախոյ կողմանէ տայ ասելով . Եւ եւս խաղաղութեան . ժամարարն յետ օրհնելոյ զնշխարն ասէ . Թիշտակ տեսոն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի , որ բազմեալ հանդի . դնէ ի վերայ մաղղմայի , զար դնէ յետոյ ի վերաց դաստառակին . Երբ հետեւակ սարկաւագն ընդ աջակողմն կալով տայ զբաժակն . ասելով Եւ եւս խաղաղութեան . ժամարարն օրհնէ զբաժակն եւ լնու

խաչանիշ ի սկիհն ասելով. Որ ի Կողահոս-
յերկոսին օրինեցէքն խաչակնքէ, նախ զնըշ-
խարն եւ ապա զբաժակն. Ի սկսանել Տէր
Աստուած մեր. դնէ զմաղզմայն ի վերայ սկի-
հին. Եւ յինքնին դու Տէր, օրինեա'ին խա-
չակնքէ զընծայն, զոր սքողէ զՏէր քազաւոր-
եացն աաղմոսելով ընդ նախասարկաւագին,
տուն առ տուն: Ապա նախասարկաւագն
Օրինեա Տէր(1), Երիցս ժամարարն խաչակնքէ +
Երիցս ասելով Հոգին սուրբ Եկեսցէ: Նախա-
սարկաւագն Եւ Եւս խաղաղութեան. Ժամա-
րարն օրինէ զխունկն, առնու զբուրվառն
Եւ խնկարկէ ասելով. Խունկ մատուցանեմ +
Բաց մնայ խորհրդանոցն Եւ Երկու մոմք ի
վառ մինչեւ ցվերջ վերաբերման: Նախասար-
կաւագն քառաթեւ խաչ յաջ, մոմ ի ճախ

(1) Նախ օրինեա, Տէր:

Երկրորդ անգամ Եւ օրինեա, Տէր:

Երրորդ անգամ Ամեն. օրինեա, Տէր:

Այս օրինակ ասել. Որով զեացսին, որով
զգինիսին Եւ որով զիացս Եւ զգիթիսին:

Ճեռս , հանգէպ ժողովրդեան , կայ սեղանոյն
յաջակողմն , մոմակալք եւ քշոցակիրք եւս
նոյնպէս , կարգաւ աստի եւ անտի սեղանոյն :

ԺԱՄԱՄՈՒՏ

Ի բանալ վարագուրին ժամարարն ի թա-
փոր ելանէ թագ ի գլուխ , եթէ եպիսկոպոս
է կամ վարդապետ , առնու խաչ : Խնկարկէ
սեղանոյն , յառաջոյ ունելով զնախասարկա-
ւագն , ընծային , ի յետուստ սեղանոյն խըն-
կարկութեամբ դայ առ սեղանն , վերստին
խնկարկէ եւ երբ երթայ դէպ ի փոքր սե-
ղանն ընդ հիւսիս , մոմակալք եւ քշոցա-
կիրք դան եւ սպասեն ընդ աստիճան աջա-
կողմեան , նախասարկաւագն յառաջոյ , ի յե-
տուստ նորա մոմակալք , ապա ժամարարն եւ
յետոյ քշոցակիրք , իջանեն ի դաս : Մոմա-
կալք եւ քշոցակիրք առաջի դրան պահարա-
նի սպասեն , ժամարարն ընդ նախասարկա-
ւագին երթայ առ եպիսկոպոսն , խնկարկու-
թիւն կարգաւ քահանայից , մտանէ ի պա-

հարան, ապա դայ ուղղակի թափորաւն յատեան դասու, առ դպիրս, ժամօրհնողին, քահանայից կարգաւ, աւանդատան սեղանոյն, փոքր խորանոյն, ելանէ ընդ մոմակալսն ի բեմ. նախասարկաւագն երթայ ի դաս եւ առաջի բեմին կայ երես առ ժողովուրդն, մոմակալք եւ քշոցակիրք զոյգ զոյգ կարգաւ առ ընթեր սեղանոյն երես առ ժողովուրդ, աստի եւ անտի կան, իսկ ժամարարն յատեան բեմի գալով խընկարկէ ժողովրդեան, ապա դառնայ ի սեղան, յաջ ու ձախ սարկաւագաց սեղանոյն, երկրպագէ եւ տայ զբուրվառն հետեւակ սարկաւագին, որ տայ զայն նախասարկաւագին, առնլով ի նմանէ զխաչն, իսկ ի դառնալ ժամարարին ի սեղանն, մոմակալք եւս դառնալով կան յատեան բեմի երես ի սեղան, եւ քշոցակիրք եւս երթան եւ գէմ առ դէմ կան առ որմովք խորանոյն։ Նախասարկաւագն ի դասէ օրինեա Տէր. խնկարկութիւն. միշտ խնկարկութիւն յԱմենայն օրինեա տէրս. ժամարարն օրինեալ բազաւո-

բուրիսնն Հօր Խաչակնքելով զանձն : Դպիրն
ասէ Ժամամուտ առաջի բեմի , նախասարկա-
ւագն Եւ Եւս խաղաղութեան . խնկարկութիւն
անընդհատ , Ժամարարին՝ յօրինեա՝ Տէրին ի
տալ զԽաղաղութիւն Ժողովրդեան , յԱստու-
ծոյ Երկրագեցուքին սեղանոյն յԱռաջի քո
տէրին Աւագ սեղանոյն : Ի Տէր Աստուած մեր-
ին առանց խնկարկութեան ընդ աստիճանսն
ձախակողմեան նախասարկաւագն ելանէ ի
բեմ Եւ կայ մեկուսի մերձ ի գլուխ ձախակողմ-
եան քշոցակիր դպրաց : Ի Փառք Հօրն շա-
րականին վերաբերող սարկաւագն գայ առ
Ժամարարն , Երկրագագէ ընդ Ժամարարին
խնկարկութեամբ նախասարկաւագին , Եւ
առնու բշխուն , մոմակալք Եւ նախասարկա-
ւագն յաջակողմեան դուռնն սեղանոյն գան ,
Ժամարարն առնու ի ձեռս զԱւետարանն ա-
սելով . Տէր Աստուած մեր . զոր բարձրացու-
ցանէ ի վեր ասելով . Զի քո Է . Եւ յետ համ-
բուրելոյ՝ տայ սարկաւագին , որ գոչէ Պրօս-
իսումէ : Ի Սուրբ Աստուածի խնկարկութեամբ
ի յետուստ սեղանոյ սոքա գան յատեան բե-

մի եւ դպիրն որ զգիրքն ընթեռնլոց է համբուլրէ զԱւետարանն եւ ապա զաջ եպիսկոպոսին, սարկաւագն օրհնեա տէր ի թիւ եւ խաչուկնքէ ժամարարն : Մոմակալք ի պահարան երթան, լուսարարն զմեծ գրակալն յատեան դասու դնէ, սարկաւագն յունկն ժամարարին ընթեռնու զԱւետարանն ծածուկ : Եթէ եպիսկոպոսն է ժամարարն եւ առաջնորդ վիճակի, երկրպագէ սեղանոյն եւ երթայ բազմել յաթոռ խաչիւ եւ գաւազանաւ եւ սարկաւագն ի ծունր ընթեռնու զԱւետարանն ի ծածուկ : Ի գրքի եւ յԱւետարանի ընթերցուածս լուութիւն, մի երկըրպագութիւն եւ աղօթք, ունկնդրութիւն Ս. գրոց նստուկ, եւ Աւետարանին՝ բացագուկս եւ յոտնկայս եւ երկիւղածութեամբ :

Յընթեռնուլ առաքելական թղթոյ նախասարկաւագն առնու զբուրվառն եւ մոմակալք լուցանեն զմոմս եւ յաւարտն յատեան բեմի գան. դպիրք երգեն Ալելուիա, վերաբերողն Ալելուիա օրբի. ապա երկրպագէ սեղանոյն եւ ժամարարին համբուլրէ զաջ եւ

դառնայ գայ առ մոմակալսն , որք կան մեկուսի ի ձախակողմն բեմին . յասել Սրբոյ Աւետարանիս . նախասարկաւագն իջանէ ի դաս եւ կայ առաջի բեմի . ի Փառք քեզ տեր Աստուած մերին քշոցք հնչին , ի Մեծի պահսոչ : ի Հաւատամքին սարկաւագն բարձրացուցանէ զԱւետարան ի տես ժողովրդեան , ի Մեծի պահսոչ : Մոմակալք աստի եւ անտի առ ընթեր սեղանոյն ի վեր ունին զմոմճն , երես ի սեղան :

Խնկարկութիւն (տես յերես 12) ապա ելանէ ի բեմ , ժողովրդեանն , յատեանն , դառնայ քշոցակրաց յաջ եւ ի ձախ , սեղանոյն :

Խնկարկութիւնն ի հանգիսաւոր աւուրս զոյգ բուրվառաւ . (տես յերես 12) բայց վերջին փոփոխիլն ի բեմն , այսինքն ժողովրդեան , ապա միմեանց դէմ առ դէմ , խոնարհելով միմեանց փոփոխիլն եւ դարձեալ խնկարկեն ժողովրդեան եւայլն :

Իսկ եթէ ի բեմի խնկարկութիւն պէտք իցէ , այսպէս . ինն Աւագ սեղանոյն , ի յետուստ սեղանոյն երթայ գայ յաջակողմն Ա-

ւագ սեղանոյն ինն , սարկաւագաց , փոքր խորանին , պահարանի դրան , առ ժողովուրդն դառնալով քայլ առ քայլ , քահանայիցն որ ի դասու , յատեան բեմի , դպրաց եւ ժողովրդեան ինն անգամ , քահանայիցն որ ի դասու , կարգաւ , քայլ առ քայլ , գրանն պահարանի , փոքր խորանին դարձցի , գայ առ ձախակողմեան սարկաւագունս , նոցա եւ Աւագ խորանին . ինն :

Եթէ զոյգ իցէ բուրվառն , երկոքին սարկաւագունք ի յետուստ սեղանոյն խնկարկելով փոխանակեն զտեղիսն , ապա մին ընդ աջակողմն եւ միւսն ընդ ձախակողմն ըստ վերնոյն կարգաւ խնկարկելով՝ գան յատեան բեմի , ի միասին առ ժողովուրդն , զատանին եւ դէմ առ դէմ միմեանց խնկարկելով երիցս , խոնարհին միմեանց եւ միաւորելով դարձեալ առ ժողովուրդն խնկարկեն . ապա ի միմեանց զատուցեալ , մին ընդ աջ եւ միւսն ընդ ձախ կողմանս կարգաւ խնկարկելով՝ կան յիւրաքանչիւր տեղիս :

Խնկարկութիւն ի Հաւատամբ եւ ի Ս . Հո-

զին եւ ի Հաւատամբ ի մի միայն։ յիսկ
որք ասէրին իջուցանէ զԱւետարանն եւ
տայ ժամարարին ի համբոյր, մոմակալք եր-
թան առ ընծայն, ի խոնարհ ունելով զմումն։
յիսկ մեք փառաւորեսցուքին երբ ժամարարն
ասէ. Երկրպագելով խնկարկութեամբ նախա-
սարկաւագին երկրպագէ եւ ինքն սարկա-
ւագն ընդ ժամարարին, եւ ապա ի յետուստ
սեղանոյն գայ դնէ զԱւետարանն յաջն կոյս
սեղանոյն առ աստիճանաւն։ Խաղաղութեամբ
քով բազկասարած, եւ ի Տէր Աստուած օրհ-
նեսցին ժամարարն խաչակնքէ զժողովուրդն։
Հետեւակ սարկաւագն առնու զթագն եւ
դնէ առաջի Աւետարանին։ Ժամարարն հա-
նէ զհողաթափն։ Զգի վարագոյրն եթէ օրն
հանդիսաւոր է եւ ժամարարն եպիսկոպոս
կամ քարոզիչ, առնու նոր շուրջառ։ Եպիս-
կոպոսին ի բաց հանել զթագն, զեմիփորոնն,
զարտախուրակսն, զմատանին եւ զպնակին։
Յարտաքուստ զՄի ոք յերախայիցն երգել։
Սարկաւագունք ապա պար առեալ բոլորին
մերձ առ ընծայն։ Նախասարկաւագն վերա-
բերողին տայ զբուրվառն։

ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄՆ

Ի բանալ վարագուրին վերաբերողն գոչէ .
Սադմոս ասացէք : Ի սկսանել Սրբասացու-
թեան խնկարկէ ընծային ինն անգամ, գայ
առ ժամարարն ի համբոյր աջոյն եւ ասէ,
Մեղայ Աստուծոյ, արձակէ զնա ժամարարն
ասելով . Աստուած քողութիւն շնորհեսցէ :
Գայ կրկին յընծայարան, խոնարհի յերկըր-
պագութիւն, եւ ասելով ի թիւ . Յարեւու
եհար զխորանն իւր, առնու զընծայն եւ
բարձրացուցանէ ասելով Եւ ինքն որպէս
փեսայ զի ելանէ յառագաստէ իւրմէ եւ եր-
թայ յառաջ զկնի նախասարկաւագին եւ մա-
մակալաց ասելով . Եւ ցնծայ որպէս հսկայ
յընթանալ իւրում, խնկարկութիւն եւ ձայնք
քշոցաց՝ անընդհատ : Գան յարեւելս ի յե-
տուստ սեղանոյն . Վերաբերողն ի թիւ ձա-
նապարհ արարէք . ի հարաւ, Աստուած ի
հարաւոյ : Նախասարկաւագն տայ զբուրվառն
ժամարարին, որ նախ խնկարկէ սեղանոյն
ինն անգամ, եւ ապա համբուրէ զսեղանն եւ

դառնայ ընծային խնկարկէ ինն անգամ, եւ
յետ խնկարկութեան տայ զբուրվառն սար-
կաւագին, որ կայ ընդ աջակողմն իւր . վե-
րաբերողն եւ ժամարարն տուն առ տուն
ասեն զչամբարձեքն, ի թիւ՝ ի լուր աւուրս,
ի ձայն՝ ի հանդիսաւոր աւուրս եւ ի տօնս
տէրունիս : Ապա ժամարարն առնու զընծայն
եւ յետ խաչակնքելով բարձրացուցանելոյ ի
տես ժողովրդեան, դառնայ գայ ի սեղան,
դարձեալ առնու զբուրվառն եւ խնկարկէ
ընծային եւ տայ զբուրվառն նախասարկա-
ւագին, եւ դառնալով յաջակողմն լուանայ
զմատունսն ի ձեռն վերաբերող սարկաւա-
ւագին . իսկ մոմակալք երթան ի պահարան :

ՀԱՆԴԻՍԱԽՈՐ ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄՆ

Եւ եթէ հանգիսաւոր օր լինի, եւ զխոր-
կուրդն վերաբերել կամիցիս, ըստ Շնորհալ-
ւոյն, քահանայ մի սարկաւագօք եւ դպրօք
երթայ եւ առնու զընծայն, եւ սարկաւագքն
առաջի եւ դպիրքն զկնի լապտերօք եւ քշո-

ցօք եւ սարկաւագն բուրվառաւ կան . ապա
վերաբերողն բարձր ճայնիւ ի թիւ Յարեւու
եհար . դպիրք երգելով Որք զքրովբեիցն , գան
յարեւելից կողմն . վերաբերողն ճայնէ ի թիւ
ձանապարհ արարեք . դպիրք Եւ կենդանա-
րար . գան ի հարաւակողմն , վերաբերողն ի
ճայն բարձր . Աստուած ի հարաւոյ . դպիրք
Զամենայն զկենցաղականս : Եւ գան յաստի-
ճան խորանին եւ քահանայն որ ունի զըն-
ծայն ի ձեռն , ասասցէ բարձր ճայնիւ . Համ-
բարձէք : Ժամարարն գայ ընդ առաջ , խըն-
կարկէ եւ հարցանէ . Ո՞վ է սա . դպիրք Որ-
պէս զի թագաւորն . վերաբերողն Համբարձէք .
Ժամարարն Ո՞վ է սա . դպիրք Եւ զիրեշտա-
կացն . վերաբերողն Համբարձէք . Ժամարարն
Ո՞վ է սա Եւ առնու ի ձեռացն եւ հանէ ի սե-
ղան եւ երբ երգն վճարի , սարկաւագն քա-
րոզէ Եւ Եւս խաղաղութեան :

Ընդ ամպհովանեաւ տանել զընծայն . սա-
կայն ի չորեսին կողմանս սեղանս դնել օրէն
չէ : Կիսազգեստ լիցի վերաբերողն եւ քա-
հանայ . խնկարկութիւնն ի ձեռն երկուց սար-

կաւագաց , ընդհատմամբ : Զայնք քշոցաց ,
անընդհատ , այլ մեղմօրէն , չորեքին մումա-
կալք եւ խաչվառք շուրջ զընծայիւն : Ի վե-
րաբերելն ի մէջ եկեղեցւոյ կամ ի գասու
հարկ է դպրացն երթալ յառաջոյ մոմ ի
ձեռին :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Ժամարարն խաչակնքէ զընծայն ի Դեղ
քողութիւն մեղաց պարզեւեսին եւ բանայ
կիսովին զընծայն եւ ի ձայնել սարկաւագին
Աստօնծոյ երկրագեսցուք . համբուրէ զըն-
ծայն ասելով օրինեալ է յայտնութիւնն Քրիս-
տոսի . եւ կայ քովնտի յաջակողմն ձեռնա-
մած , զաշսն յընծայն յառելով . նախասար-
կաւագն նախ համբուրէ զսեղանն եւ զաջ
ժամարարին , որ ասէ Ողջոյն , Քրիստոս ի մէջ
մեր յայտնեցաւ , որում պատասխանելով
սարկաւագին օրինեալ է յայտնութիւնն Քրիս-
տոսի . ապա ձայնէ Ողջոյն տուք միմեանց ի
համբոյր սրբութեան . եւ իջանէ ընդ աջակող-

Անան աստիճանսն առանց խնկարկութեան եւ
գայ առ եպիսկոպոսն , որ ի դասու կայ պար
առեալ ի քահանայից : Խնկարկէ եւ համբու-
րէ զաջ եպիսկոպոսին , զոր դնէ ի վերայ բուր-
վառին , եւ ասէ ցեպիսկոպոսն . Ողջոյն , Քրիս-
տոս ի մեջ մեր յայտնեցաւ : Եպիսկոպոսն տայ
զողջոյնն երիցագոյն երկու քահանայից , որ
ընդ աջմէն եւ ընդ ահեելէն . Քահանայք մի-
մեանց , դպիրք եւ ժողովուրդն ի քահանայից
առնլով զողջոյնն համբուրեսցեն զմիմեանս :
Նախասարկաւագն առանց խնկարկութեան
ելանէ ի բեմ ընդ աստիճանսն ձախակողմ-
եան : Ժամարարն սքողէ զընծայն երկրպա-
գելով , յետ երգոյն սարկաւագունք առանց
քշոցի դան ի ժամարարէ առնուն զողջոյնն :
Յերգել դպրաց Քրիստոս ի մեջ մեր յայտ-
նեցաւ անընդհատ ձայնք քշոցաց եւ ցընծ-
զայից : Ժամարարն ձեռնամած սրժան է
ստուգապէս , բազկատարած Սուրբ , առերբ ,
սուրբ ես ճշմարտապէս . **Յերգել դպրաց**
զՍուրբն , ձայնք քշոցաց եւ ցընծզայից :

ԽՆԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Ի Սուրբ սուրբին եւ ի Հայր մերին

Դէպ ուղիղ կայ նախասարկաւագն ի սեղանն , դպիրք Սուրբ Երիցս խնկարկութեամբ խոնարհութիւն , այսպէս երկիցս եւս , ընդհատմամբ . դպիրք Տէր զօրութեանց . ի յետուստ գնալով սեղանոյն գայ յաջակողմն սեղանոյն , (տես յերես 36) :

Ժամարարն բանայ զընծայն եւ առնու զնշխարն , յաղօթելն Առեալ զնացն դնէ յափն ձախոյ ձեռին , օրինեաց խաչակնքէ զնշխարն , Գոհացաւ բազկատարած , Եբեկ զձեւ բեկման առնէ ի չորեսին ծայրս նըշխարին , յւե ետ իւրոջին երկոքին ձեռեամբ ունի զնշխարն ի վերայ մաղղմային : Խնկարկութիւն , երբ ժամարարն փոքրինչ բարձրացուցեալ՝ Այս է մարմին իմ եւ կամ Արիւն իմ ասէ : Յետ Առեք կերեքին ժամարարն ըզնշխարն մաղղմայիւն հանդերձ դնէ ի վերայ

թշխունին, Նոյնպէս եւ զբաժակն առեալ
առնու զսկիհն ի ձեռս, Օրինեաց խաչակնքէ,
Գոհացաւ բազկատարած եւ երկոքին ձեռամբ
յէարբին հուպ ի բերան տանի զսկիհն։ Յեւ
եւ իւրոցին դնէ ի սեղանն։ Յետ Արքէք ի
սմանեին զնշխարն մաղղմայիւն հանդերձ դնե-
լով ի վերայ սկիհին՝ սքողէ զընծայն, եւ ի Յա-
ռաջ բերեալին ունի զընծայն, զոր ի Զքոյս
ի քոյսց քեզին բարձրացուցանէ փոքր ինչ։
Դպիրք Յամենայնի օրինեալ։ Նախասարկա-
ւագն դէպ ուղիղ խնկարկէ, երիցս, ընդ-
հատմամբ։ Նոյնպէս ի Գովեմք զքեզն եւ ի
Գոհանամբ զքենն։ Նախասարկաւագն Աս-
տուծոյ երկրպագեցուք։ Եւ ընդ ժամարա-
րին երկրսպեալ սեղանոյն կայ առ ընթեր
ժամարարին, որ հանէ զբշխունն ի բաց,
յափն ձախ ձեռին առեալ զնշխարն մաղղ-
մայիւն հանդերձ, սարկաւագն կիսաձեւ խըն-
կարկութեամբ Օրինեաց Յէր։ Ժամարարն խա-
չակնքէ զհացն Որով զհացս, Երիցս այսպէս։
Ապա զմաղղմայն նշխարաւն եղեալ ի վերայ
բշխունին, առնու զսկիհն եւ խաչակնքէ ա-

սելով. Որով զգինիս. այսպէս երիցս։ Ապա
զմաղզմայն եղեալ ի վերայ սկիհին ձախ ձե-
ռամբն ունի զակիհն եւ աջովն օրհնէ, որով
զհացս եւ զգինիս ասելով երիցս։ Յետոյ եր-
կըրպագեալ սքողէ զընծայն։

Հոգի Աստուծոյ յերգն ձայնք քշոցաց եւ
ցնծղայից։ Խնկարկութիւն սեղանոյն նախ,
ապա դառնալով սարկաւագացկարգաւ, փոքր
սեղանոյն, դրանն պահարանի, քահանայից
քայլ առ քայլ, յատեան բեմի դպրաց եւ
ժողովրդեան, դարձեալ կարգաւ քահանայ-
ից աջակողմեան, դրանն պահարանի, փոքր
սեղանին, սարկաւագաց, ընծային, եւ կայ
առաջի սեղանոյն, ի գլուխ սարկաւագաց,
ընդ յաջակողմն։ Ի զոյգ բուրվառի եւս
այսպէս։ Զեռնամած Առաքելոց սրբոց. յեղի-
ցի զիշատակս. խնկարկութիւն, նոյնպէս երբ
նախասարկաւագն ի ձայն բարձր Ընդհանուր
ամենայն հաւատացելոց։ Ի հանդիսաւոր ա-
ւուրս դաս առ դաս։ ապա երկրպագելով
սեղանոյն եւ համբուրելով զաջ ժամարարին՝
ասեն ի ծածուկ։ Յիշեսջիր զմեզ առաջի

Անմահ զառինն սպտուծոյ եւ առնուն պատասխանի ի ժամարարէն Յիշեալ լիջիք։ Վերաբերող սարկաւագն սկսանի Գոհութիւն եւ ի ձայնելն Եւ քահանայիս որ զպաւարազս մատուցան։ Խնկարկութիւն ժամարարին, եւ ի Շնորհ յառաջիկայ ժողովրդեանսին, առ ժողովուրդն։ Ի Հայր մերի խնկարկութիւն (տես յերես 36, եթէ զոյգ է տես յերես 37)։

Ժամարարն խոնարհելով յաջ ընծային ի համբոյր ողջունի, ասէ։ Քրիստոսիւ, նոյնպէս եւ ի ձախն Յիսուսիւ, ի դադաթն Ցէրամբ մերով։ Ապա սարկաւագն ի ձայն բարձր Պրօսիսում։ Ժամարարն յետ բանալոյ զընծայն՝ բարձրացուցանէ զմարմինն ակներեւ ժողովրդեան, ասելով ի ձայն բարձր։ Ի սըրբութիւն սրբոց։ Խնկարկութիւն առ խորհուրդն։ Դպիրք Միայն սուրբ, միայն տէր ի բարձր։ Յիսուս Քրիստոս։ Ժամարարն զբաժակն բարձրացուցանէ։ Խնկարկութիւն առ խորհուրդն։ Յասել ժամարարին օրինեալ Հայր սուրբ, որդիդ սուրբ, Հոգիդ սուրբ, Օրինութիւն եւ փառք։ տեառնագրէ զանձն

խնկարկութեամբ սարկաւագին։ Դպիրք Ա-
մէն։ Հայր սուրբ։ Խնկարկութիւն երիցս
երես առ սեղան, նոյն եւ յՈրդիդ սուրբ եւ
ի Հոգիդ սուրբին։ Իսկ յօրհնութիւն եւ փառք
Հօրին անձայն խնկարկութիւն այսինքն շար-
ժելով եւ անընդհատ ցԱմէն։ Իսկ ժամա-
րարն երկրպագելով դնէ զմաղզմայն եւ մար-
մինն ողջ թանայ ի բաժակի։ ի Սուրբ ի սուրբ
պատուական մարմնոյ եւ յարենէ Ցեառն մե-
րոյ եւ Փրկչին Յիսուսի Քրիստոսի ճաշակես-
ցուք սրբութեամբ որ իջեալ ի յերկնից բաշխի
ի միջի մերում դառնայ եւ յառաջանայ սա-
կաւ ինչ դէպ յատեան բեմին եւ առէ։ Սա է
կեանք, յոյս, յարութիւն, քաւութիւն եւ
քողութիւն մեղաց։ Խնկարկութիւն առ ըն-
ծայն։ դառնայ ի սեղան շարունակելով։
Սաղմոս ասացէք։ զկնի Ցէր ողորմեային նա-
խասարկաւագն ի թիւ Սաղմոս ասացէք
Ցեառն Աստուծոյ մերում դպիրք։ Խնկարկու-
թիւն առ դպիրս, Զայնիւ քաղցրութեամբ
գերզս հոգեւորս, զի սմա վայելեն։ Խնկար-
կութիւն առ սեղանն, Սաղմոս եւ օրհնու-

քիւն, ալէլուք եւ երգը հոգեւորք, պաշտօնեայր խնկարկութիւն առ դպիրս, Հանդերձ երգօք։ Դպիրք Քրիստոս պատարագեալ. Նախասարկաւագն մոմ ի ձեռին ժամօրհնողին բերէ զմասն եւ ասէ. Եւ եւս խաղաղութեան. ժամօրհնողն յետ օրհնութեան բաշխէ ի մասունս եւ սարկաւագն տանի տայ քահանայից եւ դպրաց ի դասու եւ ի բեմի։ Նշխար մասինն եպիսկոպոսին է, իսկ բաշխումն մասին ի գաւթի՝ հետեւակ քահանային է։

Ժամարարն զկնի Խոստովանիմին բեկանէ զԱ. մարմինն նախ յերկուս վերուստ ի վայր, ապա զմիմեամբք զետեղելով դարձեալ բեկանէ, եւ զչորեսին մասունս արկանէ ի բաժակն ասելով. Լրումն Հոգևոյն Սրբոյ։ Ապա զմի մասն առեալ աղօթէ. Հայր Սուրբ. յաւարտն Հաւատով հաւատամին՝ ճաշակէ զայն մասն որ ի ձեռին, ասելով. Հաւատով ճաշակել. ապա զարիւնն ըմպէ ասելով զմիւս տունն, ապա զմին ի մասանց, որ ի բաժակի, առնլով ասէ. Մարմին քո եւ արիւն. Եթէ իցեն ի ծերունի քահանայից եւ ի սարկաւագաց արժանա-

ւորք հաղորդէ զնոսա : Նախասարկաւագն ի
ձայն բարձր . Երկիրին եւ հաւատովլ յառաջ
մատիք եւ սրբութեամբ հաղորդեցարուք : Ժա-
մարարն առեալ զընծայն դառնայ առ ժողո-
վուրդն եւ ի ծունր իջեալ , ի բեմէ հաղոր-
դէ , որք արժանաւորք են , եւ հաղորդին
խաչակնքելով եւ Մեղայ Աստուծոյ . ասե-
լով վերաբերող սարկաւագն դաստառա-
կաւ ունի զսկիհն ի ձախմէ ժամարարին կա-
լով ի ծունր՝ նոյնպէս դպիրք երկու ի ծունր՝
ունելով զծայրից միոյ մեծի սպիտակ գոգ-
նոցի : Խոկ մոմակալք դէմ առ դէմ դառնան
առ ընծայն , ապա դպիրք Աստուծ մեր եւ
Տէր . ժամարարն յունկայս զսկիհն եւ զմար-
մինն ի ձեռին Կեցո՞ Տէր , եւ դառնալով ի
սեղանն անդ ճաշակէ զմնացեալսն երիցս ան-
գամ , ըստ երից տանց Գոհանամք զքէն՝ Ճայր
ամենակալի : Տայ զխաղաղութիւնն ի ծածուկ
ասելով . Անքննին , ապա լուայ զձեռս ի ձեռն
վերաբերող սարկաւագին , որ ասէ . Յիշեա՞
Տէր , զպացտօնեայս քո . . . : Բարերար : Մած-
կէ զընծայն եւդնէ ի գլուխիւր զսաղաւարտն ,

Եւ առնու զԱւետարանն : Եթէ եսլիսկոպոս է , դնէ զթագն , առնու զգաւազան եւ զխաչ , իսկ զԱւետարանն ի բեմին ունին երկու դպիրք : Ժամարարն յետ երկրագելոյ՝ ասէ ի ձայն . Որ օրհնես զայնոսիկ . իջանէ յատեան դասու ընդ նախասարկաւագին եւ ընդ մոմակալս , եւ ընթեռնու զԱւետարանն : Ապա Պահպանից . օրհնեալ եղերուք եւ տայ համբուրել զԱւետարանն դպրաց եւ ժողովըրդեան եւ դառնայ ընդ պաշտօնեայսն ի բեմ եւ երկրագեալ երիցս մտանէ ի ժամատունըն : Իսկ եթէ ժամարարն եպիսկոպոս է , ի բեմի այս ամենայն , ապա թափորաւ մուտքի ժամատունն :

ԽԱԶԱՀԱՆԳՄԱՆԳԻՍՏ

Եթէ խաչահանգստեան պէտք իցէ , սարկաւագն Եւ եսս խաղաղութեան . ի ձայն . ժամարարն . օրհնութիւն . դպիրք Զօրութիւն սուրբ խաչի քո , Քրիստոս : Աստուած մարդասէր : Որ եկիր ի փրկութիւն ելն : Ժամա-

րարն եւ քահանայք օրհնեն զջուրն , խաչիւ
Աւետարանաւ եւ մասամբ սրբոց : Ապա սար-
կաւագն Վասն հիւանդաց . ժամարարն Փա-
րատեա . եւ արձակէ զժողովուրդն :

ԱԻԱԳ—ՍԵՂԱՆ

Խաչկալն ի ճեւ կաթողիկեայ , վեղարա-
ձեւ , չորեքին սեամբք , աստիճանք վեց կամ
երեք , որոց ի վերայ ճերմակ ծածկոց , մա-
քուր : Մի եւ եթ պատկեր այն է Յիսուս
մանուկն ի գիրկս Տիրամօրն , գեղանկար ի
կտաւի : Աշտանակք կերոնաձեւ երկոտաստն
մեղրամոմաւ , զի պիղծ են առաջի Տեառն
ճրագուն եւ ճարպն . ի միջի աշտանակաց
քառաթեւ սուրբ խաչ արծաթեայ , որոյ ա-
ռաջի տապանակ գմբեթաձեւ կաթողիկէիւ ,
որոյ ի միջի Սրբութիւնն սրբոց սրբատիւաւ
արծաթեայ , հանապազ , բաց յաւուրցն , յորս
ըստ տօնացուցի դնի ի բազմոցի : Ի վերայ
վէմքարի Աւետարան արծաթապատ նկարէն ,
որոյ յաջն ու ճախ աշտանակք երկու փռք-

րիկ, վառ ի ժամերգութիւնս միշտ . գոգ-նոց մաքուր զարդարուն ըստ վայելչութեան աւուրն :

Ի հանդիսաւոր աւուրս զարդարել զսեղանն բնական ծաղկօք, աշտանակօք, Աւետարանօք, Խաչիւք, բայց երկուտանիցն մոմեղինաց կարգ միշտ ի վեր :

Մշտավառ կանթեղ առաջի սեղանոյն : Վարագոյրն մեծ՝ միակտուր : Ի խորհրդանոցի շիշբաժակի, լի անապակ գինեաւ, անդ նոյնպէս եւ նաշիկն : Սպաս նշխարի խաչելութեան պատկերաւ եւ եթ . միշտ միջակ մեծութեամբ եւ չափաւոր բարակութեամբ : զձաշուն քաղելով յառաւօտու նշխար գործել եւ թարմ հանել ի սեղան, ի ձախակողմեանն խորհրդանոցի կոնք, մաքուր, եւ խորհրդատետր : Վարագոյրք խորհրդանոցացն ըստ պատշաճի աւուրն, վայելչագեղ :

Եթէ կան փոքր խորանք, մի խաչ յաստիճանսն, երկու աշտանակ եւ ի միջի Աւետարան :

Ի բեմի Ժամագիրք ատենի, առընթեր ժամագրքի Աւետարան, փոքրիկ դրակալաւ :

ԱՆՕԹՔ ԵՒ ԿԱՀՔ Ի ԲԵՄԻ

1. Խաչ Աւագ Խորանի արծաթի
2. Սլիհ » » »
3. Սրբատուփ »
4. Աւետարան »
5. Միւռոնակիր (աղաւնի) »
6. Բուրզառ »
7. Կանթեղ Աւագ Խորանի »
8. Աշտանակը ըստ կամի
9. Քըպք » »
10. Գաւազան » »
11. Ծաղկամանք » »
12. Խնկաման » »
13. Կռնք » »
14. Շիշ բաժակի » »
15. Ափսէ » »

Այս անօթք են ի խորանի եւ ի բեմի :

1. Խաչ յԱւագ Խորանի մշտակայ, քառաթեւ արծաթեայ: Իսկ այլ խաչը ճաճան-

Հաւոր կամ քառաթեւ առ ի զարդ եւ եթ
ի հանդիսաւոր աւուրս :

2. Սկիհ, ի պատարագի, արծաթեայ :

3. Սրբատուփ թիւն ըստ պիտոյից :

4. Միւռոնակիր » » » :

5. Բուրգառ, արծաթեայ ի պատարագի,
երկոտասան բոժոժիւք, իսկ այլքն ի ժա-
մերգութիւնս եւ ի գանձանակս :

6. Կանդեղ, արծաթեայ՝ ի խորանն, մըշ-
տավառ, իսկ այլքն կախեսցին կարգաւ զա-
ռաստաղէ, կարգ մի ըստ եզերաց բեմին,
եւ դէմ առ դէմ, մի մի կարգ եւս յեկե-
ղեցւոջ առ սեամբքն :

7. Աշտանակք տեսակքն ըստ կամի, թիւն
ըստ պիտոյից :

8. Քչոցք տեսակքն ըստ կամի, բայց թը-
ւով առ նուազն միշտ երկու, հրեշտականը-
կար եւ բոժոժազարդ, կախեսցին զորմոցն
խորանին դէմ առ դէմ :

9. Գաւազան ըստ կամի, օճանկար, ծաղկ-
եայն եւ խաչապսակն ոլորաձեւ՝ եպիսկոպո-
սական է :

10. Ծաղկամանք ըստ պիտոյից, մի ապակեայ գոց, այլ բաց, ծաղիկք բնական :
11. Խնկաման ըստ պիտոյից :
12. Կոնք ի լուացումն ժամարարին եւ եթ :
13. Շիշ բաժակի, փոքր եւ սպիտակ :
14. Ափսէ, փոքրիկ տախտակ ծոպաւոր պաստառակալաւ առ ի պէտս խաչին եպիսկոպոսի եւ նշխարի եւ մասի :

ԱՆՕԹՔ ԵՒ ԿԱՀՔ

(Այլ եւ այլք)

1. Զահք
2. Մնձղայք—շարածնձղայ
3. Զանդակք կամ ժամհար
4. Ճաշոց գիրք
5. Աւետարան ճաշու
6. Խորհրդատետր
7. Ժամագիրք
8. Սաղմոս
9. Շարական
10. Կարգացոյց

11. Գրակալք
12. Մոմակալք
13. Խաչվառ
14. Ամպհովանի
15. Զգեստք, (Ժամարարի, ուրար, շապիկ)
16. Աւել, բանալիք :

Այս են անօթք եւ կահք եկեղեցւոյ .

1. Զահ մշտակախ ընդ գմբեթաւ, իսկ այլքն ընդ առաստաղաւ ատենին բեմի եւ դասու եւ ի միջի սեանցն եկեղեցւոյ :

2. Ծնծղայ . Թիւն առ նուազն երկու, ի հանդիսաւոր աւուրս յերդսն եւ յալէլուս, եւ ի շարականս Հոգեգալստեան, յՕրհնութիւնս եւ ի «Փառք ի բարձունս»ն ելն .

3. Զանգակ . ի գաւթի մեծ, ի սկիզբն ժամերդութեան, ի պատարադի աւուրս, երկիցս ի «Փառք ի բարձունս» եւ ի «Խորհուրդ խորին»ն տալ ի հնչիւն անընդհատ :

4. Ճաշոց գիրք գէթ մի :

5. Ճաշու Աւետարան . յերկոսին կողքո խաչանկար գոնէ :

6. Խորհրդատետը յերկոսին կողքս խաչա-
նկար միայն :

7. Ժամագիրք մին յատենի , երկու դըպ-
րաց (վոքր) :

8. Սաղմոս ըստ կամի :

9. Շարական . երկու ձայնքաղ , իսկ այլքն
վոքր , ըստ կամի :

10. Կարգացոյց ամենեցուն պաշտօնէից ի
պէտս , թիւն ըստ թուռյ պաշտօնէից :

11. Գրակալք . մին ատենի , մեծ . երկու շա-
րականաց , վոքր , եւ երկու վասն ժամա-
գրքին ատենի եւ Աւետարանին , վոքրիկ :

12. Մոմակալք . թիւն միշտ երկու , ի հան-
դիսաւոր աւուրս չորք . մի' նշխուն կամ
զարդարուն :

13. Խաչվառ դրօշակաւոր եւ խաչապսակ , ի
հանդիսաւոր աւուրս ընդ մոմակալս :

14. Ամպհովանի . ի հանդիսաւոր վերաբե-
րումս միայն :

15. Զգեստք պատարագի . մի աղտատ եւ
մի պատառատուն կամ կարկտուն : Թագն
խաչապսակ գմբեթաձեւ , վարշամակն (վա-

կաս) վայելուչ, շապիկն սպիտակ, փորուրարն խաչանիշ, թաշկինակն եւ բազանն նկարէն, գօտի արծաթի խաչանկար, շուրջառն ծաղկեայ: Թագն քահանայական կամ եպիսկոպոսական եւ վակասն ի հանդիսաւոր տօնս ադամանդակուռ եւ մանդրտայեռ, նկարագեղ սլատկերաւ Յարութեան կամ Խաչելութեան:

Ուրարն սարկաւագաց է, շապիկն դըպրաց, ըստ պատշաճի աւուրց սպիտակ կամ գոյնզգոյն ելն.

Այս ամենայն անօթք եւ կահք նախ օրհնին եւ կամ օծանին ըստ Մաշտոցի եւ ապատէրունի լինին:

ԺԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ

ԳԻՇԵՐ-ԺԱՄ

Տէր զի բազում . աշակերտի դասուն է :
Փառք հօր եւ յիշեսցուք . ձայնին է :
Զարթուցեալքս . աշակերտի դասուն է :
Կեցո . » » » »

Կանոնագլուխ . ձայնին է :
Սաղմոսն Աւետարանի . » »
Հոգեգալուստք . » »
Հանգստեան երգ . » »
Հետեւակ օրհնութիւն . » »
Օրհնութիւն . աշակերտի դասուն է :
Քարոզ եւ տէր ողորմեա . » » »
Աղօթք . ձայնին է կամ հարկեւոր հիւրին :
Ալէլուք եւ թագաւորք . ձայնին է :

ԱՐԱԽՈՏԵԱՆ-ԺԱՄ

- Փոխ եւ հարց . աշակերտի դասուն է :
Եկեալքս . » » »
Մեծացուսցէ . ձայնին է :
Քարոզ . աշակերտի դասուն է :
Տէր ողորմեա եւ վասն սուրբ . ձայնին է :
Ընկալ տէր կամ գու ես թագաւոր .
ձայնին է կամ ժամարարին :
Եղիցի անուն տեառն . ձայնին է :
Արի առաջին . աշակերտի դասուն է :
Փառք յարութեան . ձայնին է :
Ամենակեցոյց . ժամարարին է :
Ողորմեա . ձայնին է :
Երկրպագեմք . աշակերտի դասուն է :
Տէր երկնից . » » »
Փառք ի բարձունս . » » »
Եւ յամենայն ժամ . ձայնին է :
Քարոզ կամ գանձն . աշակերտի դասուն է :
Տէր ողորմեա . ձայնին է :
Լուր մեզ տէր . աշակերտի ձայնին է :

Առւրբ Աստուած .	Ճայնին է :
Քարող .	» »
Գիրք եւ շարական եթէ կայ ,	աշակերտի
դասուն է :	
Աւետարան .	Ճայնին է :
Օրհնեցէք փոխ .	» »
Քարող .	աշակերտի դասուն է :
Սուրբ եռ տէր .	» » »
Լամ հետեւակ ժամարարին է :	
Տէր ամենակալ .	աշակերտի դասուն է :
Քարող .	» » »
Աղօթք .	Ճայնին է :
Սիրեցի .	» »
Երգ եւ կեցո .	» »
Աղօթք .	» »

ԱՐԵՒԱԳԱԼ

Ի նա օրհնեսցի .	աշակերտի դասուն է :
Երգ .	Ճայնին է :
Քարող .	աշակերտի դասուն է :
Աղօթք .	Ճայնին է :

Աղաղակեցէք.	Ճայնին է :
Երգ.	» »
Քարոզ.	աշակերտի դասուն է :
Աղօթք.	Ճայնին է :
Փոխ.	աշակերտի դասուն է :
Լոյս.	» » »
Քարոզ.	Ճայնին է :
Աղօթք.	աշակերտի դասուն է :
Փոխ.	Ճայնին է :
Երգ.	» »
Քարոզ.	աշակերտի դասուն է :
Աղօթք.	Ճայնին է :

ՃԱՇՈՒԻ

Ողորմեա Ա.	ի թիւ,	միշտ,	ճայնին է :
Երգ.			» »
Քարոզ.			» »
Աղօթք.		աշակերտի դասուն է :	
Քարոզ ինդրեսցուք		» »	»
Աղօթք.	Ճայնին կամ ժամարարին է :		
Յիշեա տէր.		աշակերտի դասուն է :	

Աղօթք.	Ճայնին կամ ժամարարին է :
Փոխ.	Ճայնին է :
Քարոզ.	» »
Աղօթք.	աշակերտի դասուն է :

Ողորմեա Բ. աշակերտի դասուն է փոխ առ
փոխ :

Երգ.	աշակերտի դասուն է :
Քարոզ.	» » »
Աղօթք.	Ճայնին է :
Քարոզ.	» »
Աղօթք.	աշակերտի դասուն է :
Ցիշեա.	Ճայնին է :
Աղօթք.	աշակերտի դասուն է :
Փոխ.	» » »
Քարոզ.]	» » »
Աղօթք.	Ճայնին է :

Ողորմեա Գ.	Ճայնին է :
Երգ.	» »
Քարոզ.	» »
Աղօթք.	աշակերտի դասուն է :

Երդ .	ձայնին է :
Քարոզ .	աշակերտի դասուն է :
Աղօթք.	ձայնին է :
Յիշեա.	աշակերտի դասուն է :
Աղօթք .	ձայնին է :
Փոխ .	» »
Քարոզ .	» »
Հանգստեան շարական	» »
Աղօթք .	աշակերտի դասուն է :
Ժամամուտ .	ձայնին է :
Քարոզ	աշակերտի դասուն է :
Փոխ եւ շարական .	ձայնին է :
Սուրբ Աստուած .	» »
Քարոզ .	աշակերտի դասուն է :
Գիրք .	» » »
Աւետարան .	ձայնին է :
Քարոզ.	աշակերտի դասուն է :
Աղօթք .	ձայնին է :
Միայն սուրբ .	աշակերտի դասուն է
եւ սարկաւագին :	

ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՄ

Քարոզ .	Ճայնին է :
Փոխ .	» »
Քարոզ .	աշակերտի դասուն է :
Ապրեցո .	» » »
Լոյսզուարթ .	» » »
Եկեալքս .	Ճայնին է :
Մեսեգի .	» »
Քարոզ եւ տէր ողորմեա .	աշակերտի դասուն է :
Աղօթք .	Ճայնին է կամ ժամարարին :
Սուրբ Աստուած .	» »
Փոխ եւ շարական .	» »
Քարոզ .	աշակերտի դասուն է :
Աղօթք .	» » »
Կամ հետեւակ ժամարարին :	
Փոխ .	Ճայնին է :
Քարոզ .	աշակերտի դասուն է :
Աղօթք .	Ճայնին է :
Յիշեա .	» »
Աղօթք .	» »
Աստ օրհնեցէք .	» »

Խնդրեսցուք . աշակերտի դասուն է :
Կեցո . ձայնին է :
Աղօթք . » »
Ի նախատօնակս Օրհնութիւնն եւ հարցն
աշակերտի դասուն է :

ԽԱՂԱՂԱԿԱՆ

Քարոզ . աշակերտի դասուն է :
Փոխ . ձայնին է :
Երգ . » »
Քարոզ . » »
Աղօթք . աշակերտի դասուն է :
Փոխ . ձայնին է :
Երգ . » »
Քարոզ . աշակերտի դասուն է :
Աղօթք . ձայնին է :
Ամբիծքն . աշակերտի դասուն է :
Երգ . » » »
Քարոզ . ձայնին է :
Աղօթք . աշակերտի դասուն է :

ՀԱՆԴՍՏԵԱՆ ԺԱՄ

Քարոզ .	Ճայնին է :
Փոխ .	» »
Քարոզ .	աշակերտի դասուն է :
Ազօթք .	Ճայնին է կամ ժամարարին :
Սաղմոս .	Ճայնին է :
Աւետարան	» » կամ ժա-
մարարին :	
Պահպանեա .	Ճայնին է կամ ժամա-
րարին :	
Նարեկ .	աշակերտի դասուն է :
Հաւատով :	Ճայնին է :
Քարոզ .	աշակերտի դասուն է :
Ազօթք .	Ճայնին է :
Փառք քեզ՝ Տէր .	ժամարարին է կամ
Էարկեւոր հիւրին :	

ՊԱՐՏԱՅՈՅՑ

ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ՊԱՐՏԱՅՈՅՑ ՔԱՀԱՆԱԹԱԿԱՆ ԴԱՍՈՒ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

Ա. Կանխել միշտ ի պաշտօն Աստուծոյ, ըստ Ժամակարգութեան Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ :

Բ. Մի՛ անհրաման յաւագերիցուէն թողուլ զժամու սլաշտօնն եւ մեկնել :

Գ. Ծանուցանել նախ եւ առնուլ հրաման յԱւագերիցուէն, եթէ հարկ ինչ դիպեսցի բացակայութեան :

Դ. Պատկառանօք եւ երկիւղածութեամբ կատարել զալաշտամունսն, ըստ Ժամագրոց եւ Տօնացուցի :

Ե. Միաձայն երգել եւ լոին ունկն դնել ընթերցուածոց :

Զ. Մի՛ շտապաւ կամ ծեծեքելով ընթեռնուլ զգիրս :

Է. Յաւանդատան առնուլ փիլոն եւ հո-

զաթափ, եւ յետ երիցս երկրպագութեան առաջի բեմին եւ խոնարհելոյ յողջոյն եպիսկոպոսին, կալ ի դասու, երիցութեան կարգու ըստ ձեռնադրութեան:

Ը. Բացաւ գլխով եւ երկիւղածութեամբ կալ ի ժամ պաշտաման եւ յաղօթս:

Թ. Որ անզգոյն է յեկեղեցւոջ ի բարս եւ ի վարս, խրատեսցի յաւագերիցուէն, եթէ անսաստ կացցէ, յանդիմանեսցի յեպիսկոպոսէն:

Ժ. Որ հեղգանայ ի պաշտաման, զրկեսցի ի բաժնէ:

ԺԱ. Զգանձանակն խնկարկութեամբ տանել առ ժողովուրդն, եւ մի ծիծաղերես կամ բարձրաձայն մաղթանօք:

ԺԲ. Զպաշտօն սարկաւագութեան՝ շապկաւ եւ ուրարաւ կատարել.

ԺԳ. ԶԱւետարանն բշխունաւ եւ չուրջառազգեստ առնուլ, եւ աշտանակօք եւ ի ձայն ընթեռնուլ:

ԺԴ. Զսուրբ գիրս ի թիւ ընթեռնուլ, զմարդարէականն միայն ի ձայն. Մի խօսելքարող, իբրեւ զվարդապետ. ծանուցումն է

ահանային յորդորանաց բան առ ժողովուրդն :

ԺԵ. Զժամերդութիւնն առաւօտեան եւ լպատարագ ծոմ կատարել :

ԺԶ. Մի այլ ինչ ընթերցմամբ պարապել յեկեղեցւոջ, արտաքսյ Ս. Գրոց :

ԺԷ. Յամենայն շաբաթս Զինջ ջրով սրբել զԱւազանն եւ զսրբազան կահս եւ ածել աւել ի խորանի :

ԺԸ. Ի կիւրակէս եւ ի շաբաթս անխափան Ս. Պատարագ մատուցանել :

ԺԹ. Զկարդ ժամարարութեանն յիւրում շրջանի անխափան կատարել :

Ի. Նշխար թարմ, անխմոր եւ սպիտակ հանել ի սեղան եւ գինի անապակ :

ԻԱ. Ժամարարին մի մեկնել յեկեղեցւոյ, բայց եթէ առ հարկի հիւանդութեան : Եթէ ոք ի տան ննջեսցէ կամ տայ տեղի բամբասանաց աստ եւ անդ գեգերելով, պարտաւոր լիցի ատենի :

ԻԲ. Ժամարարին է աւուր սաղմոսն, նախքան զժամերդութիւնն ի ծածուկ ընթեռնուլ առաջի բեմին :

ԻԴ. Մկրտութիւնն տաներէցին է, նոյն եւ մլսակն, ի բացակայութեան նորա տեղացի քահանայն փոխանակեսցէ :

ԻԴ. Հետեւակ քահանային մի մեկնել յեկեղեցւոյ առանց գիտութեան ժամարարին :

ՄԿՐՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԴՐՈՇՄ

ԻԵ. Մի անշուք կատարել զսուրբ խորհուրդսն : Դալիրք եւ սարկաւագունք սպաւորեսցեն :

ԻԶ. Ութօրեայ մկրտել զմանուկն :

ԻԷ. Զինջ ջուր մկրտութեան :

ԻԸ. Որ զմկրտութեան խորհուրդն ոչ կատարէ ի սուրբ Աւազանի, պարտաւորեսցի ատենի :

ԻԹ. Մի թոյլ տալ կանանց մերձ առ սուրբ Աւազանն կալ :

Լ. Սպիտակազգեստ լինել երախային եւ կնքահօրն վառ մօմեղինօք :

ԼԱ. Զգեստ պատարագի զգենուլ ի մը-կըրտութեան :

ԼԲ. Կնքահայր Երախային ըստ կանոնաց
Եկեղեցւոյ եւ մի՛ անհարազատու Հայաստան-
եայց Եկեղեցւոյ կամ օտարազգի, կամ կին,
կամ տղայ եւ կամ աղջիկ :

ԼԳ. Զքառասնօրեայն մկրտութեան ան-
խափան կատարել :

ԼԴ. Կնքահօրն եւ ծնողաց տալ պատուէր
ի հաւատոս քրիստոնէութեան ուղիղ դաստի-
աբակել զմկրտեալն :

ԼԵ. Զսուրբ միւռոնն խորհրդոյն առցէ
եպիսկոպոսէն :

ԼԶ. Զխորհուրդ դրոշմին խաչանիշ կա-
տարէլ :

ԼԷ. Յետ մկրտութեան եւ դրոշմի օրէնել
զտունն երախային :

ԼԸ. Անուանակոչել զերախայս ըստ ցու-
ցակի Պատրիարքական :

ԱՊԱՇԽԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԼԹ. Որ զկանոնս ապաշխարութեան ոչ դը-
նէ ի վերայ յանցուցելոց, պարտաւոր լիցի
ատենի :

Խ. Որ զխոստովանութիւնն ի յայտ հանէ ,
լուծցի :

ԽԱ. Զխոստովանութիւն ժողովրդեան ըգ-
կնի ժամերգութեան կատարել փիլոնաւ , իսկ
զարձակմանն կարդալ ի պահարանի , ձեռն
դնելով ի վերայ գլխոյ խոստովանորդւոյն :

ԽԲ. Զխոստովանութիւնն իւր ի դէպ ժա-
մու կատարել . իսկ որ միայնակ իցէ քահա-
նայ , ի ծունը առաջի բեմին , առ Աստուած :

ԽԳ. Զմեղաւորս յորդորել ի խոստովա-
նութիւն եւ յապաշխարութիւն :

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԽԴ. Զծխորդիս յորդորել ի Հաղորդու-
թիւն մարմնոյ եւ արեան Տեառն , ի հինգ
տաղաւարս կամ գէթ երիցս ի տարւո՞յ :

ԽԵ. Մի հաղորդել զողջս նախ քան զսուրբ
պատարագն :

ԽԶ. Որ ի տունս ողջոց տանի զհաղորդն ,
պարտաւորեսցի ատենի :

ԽԶ. Որ ի տան պահէ զսրբութիւն պարտաւորեսցի :

ԽԷ. Որ ի կապալս տանի զսրբութիւնն , պարտաւորեսցի :

ԽԸ. Զէ արժան անդ տանիլ զսրբութիւնն , ուր իցէ եկեղեցի :

ՊԱՌԿ

ԽԹ. Մի ձեռներէց լինել ի խնամէխօսութիւնս :

Ծ. Զնշանսն ամուսնութեան , զգինդն , զապարանջանն , զմատանի եւ զշարն յատենի օրհնել եւ մի ի ծածուկ հեթանոսարար , դէմ յանդիման հարսին եւ փեսային :

ԾԱ. Յետ ապաշխարութեան եւ հաղորդութեան պսակել :

ԾԲ. Զչափահասս պսակել :

ԾԳ. Որ զերիտասարդ պսակէ ընդ սլառաւի , պարտաւոր լիցի ատենի :

ԾԴ. Զպսակն միշտ հրամանաւ եպիսկոպոսի կատարել . իսկ որ գաղտ դնէ պսակ , լուծցի :

ԾԵ. Բայո ճիւղահամարին առնել զնչան-
տուք :

ԾԶ. Մի դնել պսակ յետ երիցս ամուս-
նութեան :

ԾԷ. Զաւեւանգսն յետ ապաշխարութեան
պսակել :

ԾԸ. Որ զեպիսկոպոսն խարէ յամուսնու-
թիւնս, պարտաւոր լիցի ատենի :

ԾԹ. Հարսնեւորաց օրէնել եւ տալ բաժակ
գինւոյ :

ՊԱՇՏՕՆ ՀԻՒԱՆԴԱՑ

Կ. Հիւանդաց տանել աւետարան եւ խաչ,
եւ շուրջառաւ կատարել զսլաշոօնն :

ԿԱ. Հիւանդաց տալ Սրբութիւն վառ մո-
մով եւ շուրջառաւ :

ԿԲ. Զհիւանդս յորդորել յապաշխարու-
թիւն եւ ի գործ բարեպաշտութեան կտա-
կաւ :

ԿԳ. Զկարդ եկեղեցւոյն եւ գերեզմանին
ողբածայն եւ անթերի կատարել :

ԿԴ. Գոց տանել զդագաղ ննջեցելոց :

ԿԵ. Զհոգեհացն ի գիշերի կիրակամտի օրհ-
նել եւ ուտել ի տան ննջեցելոյն :

ՀԱՄՔ ՔԱՀՈՆԱԹԻՑ

ԿԶ. Ի գանձանակաց եւ ի պնակէ եկեղեց-
ոյ :

Ի նշանտուքէ .

Ի պսակէ .

Ի տնօրհնէքէ .

Ի մկրտութենէ .

Ի ժամուցէ .

Ի հանգստենէ .

Ի յատուկ Ս. Պատարագի մատուցմանէ .

Ի կտակաց .

Ի հողօրհնէքէ :

ԿԵՆՑԱՂԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԱՀԱՆԱՑԻՑ

ԿԵ. Յեպիսկոպոսէն առնել ծխացոյց եւ
եւ հովուել զժողովուրդն :

ԿԸ. Ի ծուխս իւրաքանչիւր գէթ միանգամ
յամսեանն յայց ելանել ողջունիւ օրհնու-
թեան եւ օրհնել զտունս հաւատացելոց :

ԿԹ. Երկիցս ի տարւոջ ի Ս. Ծննդեան եւ
ի Զատկի առնել տնօրհնէք :

Հ. Մի հովուել զտուն հաւատացելոյ , որ
է այլում քահանսցի , իսկ եթէ ի դէպ լիցի ,
հրամանաւ եպիսկոպոսին :

ՀԱ. Զտունս յայտնի մեղաւորաց յետ ա-
պաշխարաւթեան օրհնել :

ՀԲ. Զհոգեւորացն զհետ պնդել յաշխար-
հայնոցն ի բաց կալով իսպառ :

ՀԳ. Հաւատացելոց տալ յորդոր քրիստո-
նէական ունել կենցաղ եւ մի հեթանոսական :

ՀԴ. Մի դատարկաշրջիկ լին'լ , եւ մի պա-
տառառունս զգենուլ , մի անմաքուր , եւ մի
ի գիներբուս մտանել , կամ իւնէշանալ եւ

կամ հպատել, միշտ ի խրախճանս ալարկեց-
տօրէն կալ :

ՀԵ . Մի քահանայի տեղափոխել, եթէ ոչ
առ հարկի հիւանդութեան եւ հրամանաւ
եպիսկոպոսի :

ՀԶ . Քահանայ, որ զհարսնացեալն իւր թո-
ղու զեկեղեցի առանց հրամանի եպիսկոպոսին,
պարտաւորեացի :

ՀԷ . Ի վանս կամ յեկեղեցւոջ բնակել քա-
հանայի, եթէ վախճանեալ իցէ կնոջն եւ չու-
նի որդիս :

ՀԸ . Մի մնալ ի տունս վատահամբաւեալս:

ՀԹ . Զանուանս անապաշաւ մեղաւորաց
ծանուցանել եպիսկոպոսին :

ԶԱ . Աղքատաց եւ հիւանդաց տանել խնամ:

ԶԱ . Քահանայ որ մոլի յարծաթ, պար-
տաւոր լիցի ատենին :

ԶԲ . Քահանայ որ վաթսունամեայն է, վա-
տառողջ եւ հիւանդ, ի բաց կալ ի պաշտա-
մանց եւ առնուլ զհաս քահանայական իրա-
ւանց :

ԶԴ. Որ քրէականս գործէ մեղս , պարտաւորեսցի ատենին :

ԶԵ. Որ բամբասէ զընկեր իւր քահանայ , յիրաւի կամ յանիրաւի , յանդիմանեսցի յատենի յիւրմէ եպիսկոպոսէ :

ԶԵ. Քահանայի միշտ առ աւագերէց իւր գիմել եւ ի ձեռն նորա եպիսկոպոսին :

ԶԶ. Գանգատ զաւագերիցուէն առ եպիսկոպոսն :

ԶԷ. Գանգատ զքահանայէ որ յայլում թազի , առ նորին աւագերէց , եթէ ոչ լուիցէ , առ եպիսկոպոսն :

ԶԸ. Որ առ դատաւորս երթայ , որպէս իրաւագէտս առ շահու , պարտաւորեսցի ատենի :

ԶԹ. Որ զհաւատս ուրանայ բանիւ բերանոյ , ապաշխարեսցէ , իսկ եթէ յամառեսցի ի սմին եւ ապա դարձցի , նա կացցէ ընդ ապաշխարողս ցմահ :

Ղ. Որ պարագլուխ լինի ի խռովութիւնս , եւ կամ ընդդէմ իշխանութեան խօսի բանս , պարտաւոր լիցի ատենի :

ՂԱ. Տալ պատուէր ժողովրդեան իւրում
կատարել եւ պահել զսովորութիւնս եւ զա-
ւանդութիւնս Ազգին :

ՂԲ. Ի շաբաթու միանգամ ժողով քահա-
նայից :

ՂԳ. Երկիցս ի տարւոջ ժողով քահանայից
գահերիցութեամբ եպիսկոպոսին, ի խորհուրդ-
բարեկարգութեան եւ պայծառութեան ե-
կեղեցւոյ :

ՂԴ. Աւագերիցին է ի դէպս քահանայից
վախճանման, զխաչ, զմաշոց, զսրբատուփ-
եւ զզգեստ եկեղեցական, եթէ կայ, առնուլ
եւ յղել եպիսկոպոսին :

39015 04877 8156

Digitized by Google